

ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОГО ДІАЛОГУ ЯК КОМПОЗИЦІЙНО-МОВЛЕННЕВОЇ ФОРМИ

Одним із аспектів інтерпретації художніх текстів є дослідження психологічних, емоційних й інтелектуальних рис персонажів. Суттєва частина сприйняття тексту відбувається через внутрішнє персонажне мовлення, різновидом якого є внутрішній діалог (автодіалог) – відтворення у мовленні індивіда декількох смислових позицій або композиційних точок зору, що взаємодіють між собою. Їхня взаємодія характеризується узгодженістю і взаємною пов'язаністю індивідуальних реплік, оскільки вони виникають і розвиваються у межах спільного мовленнєвого когнітивного процесу.

Композиційно-мовленнєву форму «внутрішній діалог» доцільно класифікувати на основі функціонального критерію, який визначається функціями автодіалогу у мовленні персонажа. Функціональний параметр внутрішнього діалогу нерозривно пов'язаний із адресатом повідомлення. Дослідник Ю.М. Сергєєва стверджує, що саме від типу адресата залежить комунікативна інтенція персонажа, що втілюється у процесі внутрішнього діалогу. До головних функцій автодіалогу належать пізнавальна (когнітивна) й регуляторна.

Пізнавальна або когнітивна функція реалізується під час інтраперсональної комунікації із «другим Я» персонажа. Такий тип внутрішнього спілкування виникає за необхідності вирішення світоглядних питань, під час творчих процесів або роздумів. Внутрішній діалог, що виконує пізнавальну функцію, покликаний забезпечити структурне оформлення, розгортання, логічні зв'язки і актуалізацію точок зору. Присутність декількох світоглядних точок зору забезпечують композиційну поліфонічність художнього твору.

Когнітивна функція тісно пов'язана з регуляторною функцією. Вона реалізується у зміні, розвитку первинної смислової позиції або її заміні на іншу. Цей функціональний тип внутрішнього діалогу вербалізує когнітивну діяльність персонажа, пов'язану із плануванням майбутнього. Особливу динамічність композиційно-мовленнєва форма набуває тоді, коли відбувається зміна композиційних точок зору в межах одного діалогу.

У романі В.Вульф «Орlando» інтраперсональне спілкування представлене у вигляді внутрішнього діалогу між різними іпостасями особистості головної дійової особи. Структурно автодіалоги складаються із послідовності питань і відповідей. Питання носять яскраво виражене емоційне забарвлення, про що свідчить використання засобів експресивного синтаксису (парцельовані конструкції, риторичні питання, повтори), а також вигуків. Репліки-відповіді, навпаки, несуть у собі раціональні пояснення. Хоча здебільшого вони емоційно нейтральні, у їхньому складі зустрічаються експресивні засоби лексико-семантичного рівня (порівняння, епітети).

Науковий керівник – Глінка Н.В., к.філол.н., доцент